

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

9 De secunda conditione societatis officij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

fung Caio data mutua, sed contractus est initus innominatus inter Titium, & Caium, videlicet, Do, vt des. Ceterum quidquid sit ex natura rei, talis contractus merito damnatur, tamquam in fraudem legis factus, & tamquam vsurae speciem, & figuram habens, nec videtur vlla ratione permittendus: & in iudicio Titius lucrum in sortem computare cogetur.

De secunda conditione societatis officij.

CAPVT IX.

IN societate officij secundo loco requiritur, nē is, qui habet officium, & pecunias accipit in societatem, plures socios adseat, aut plus pecuniarum accipiat, quam officij aestimatio postulet. Exempli gratia: Officium Caij valet quingentos aureos, nequit in societatem accipere sexcentos. Paulus Tertius *Constitutione sua* prohibuit, nē vltra dimidiam officij aestimationem societates contraherentur. Sed Pius Quartus hoc abrogauit, concessitque, vt tot societates coiri possent, quorū officium valeret: vetuit tamen, nē vltra officij aestimationem, & pretium aliquis societatem iniret. Praecipit etiam, vt is qui habet officium, debeat rogatus ab eo, qui cum ipso societatem contrahit, specialiter exprimere, si quas alias societates inierit: quod si eas falsò negauerit, aut in totum, vel ex parte celauerit, eo ipso sit priuatus officio, cum quo est societas constituta, sine vilo tamen detrimento creditorum, quibus ipse, & fideiussores cogantur omnino satisfacere.

Hae conditio est aequissima, eamque natura, & substantia societatis officij postulat, & requirit. Nam quemadmodum societas officij non subsistit, si nullum officium sit, ita nulla est societas officij ex ea parte, qua contrahitur, vltra id, quod valet officium: nam eatenus nullum officium est. Item socius, qui dat pecunias, eas dat, quia alter pecuniam non habet, qua totum officium emat, ac proinde supplet, quod alteri deest; vel saltem emit partem lucri, & fructus, quem reddit quotannis officium: at fructus non facit officium vltra id, quod valet. Sit exemplum: Officium Caij aestimatur quingentis aureis, reddit quotannis quinquaginta, vel sexaginta: Ergo si Caius in societatem accipiat sexcentos aureos, inique facit, cum eius officium non reddat quotannis nisi quinquaginta aureos: nec valet officium nisi quingentos aureos.

Hoc posito, primò quaeritur, an Caius, qui officium habet valens quingentos aureos, possit in societatem accipere ab aliis sexcentos aureos, non quidem in societatis (hoc enim cum Pontificis Constitutionibus pugnat) sed in pacto, quo Titius ei dat sexcentos aureos, ita vt si ipse Titius intra sex menses decedat, eos amittat, & vt suos sibi retineat Caius? *Castracianus in tract. De societatis officiorum. cap. 6. num. 7. & seqq.* Et Virginius in *libello de societatis officiorum. num. 102. & 126.* insinuant id fieri non posse, quia contractus tunc transit in mutuum, ac proinde Titium restituere debere, hoc est, in sortem computare lucrum, & fructum, quem percipit praeter pecuniam principalem, quia est lucrum ex mutuo, non ex societate computatum.

Cum verò illis obicitur consuetudo Romanae Curiae, vbi qui dant tali pacto pecunias, fructum solum accipiunt praeter sortem principalem: Respondent, tunc fructum accipi ratione lucri cessantis, quia socii pecunias suas erant alteri in societatem daturi, vnde ad semestre lucriferent sex. Profecto Romanae quotidie viros doctos laici consulunt, id licitum sibi nec ne sit, cum videant alios id probare, alios verò minime. Extat Decisio in *Rota Romana anno 1597.* huiusmodi societates nullius esse momenti, & lucrum acceptum, in sortem computari debere; nec excusari ratione periculi, aut ratione lucri ces-

santis, eò quòd has societates prohibeat Pij Quarti Constitutio.

Certi iuris est, id lucri percipi non posse vi societatis officij, vt dixi: Sed tota quaestio in eo versatur, an id lucri ratione pacti adiecti accipi queat? Quod est quaerere, an tale pactum sit praeter, an contra naturam, & substantiam societatis: quod si solum est praeter naturam, non est cur improbetur: nam etiam in aliis contractibus sunt saepe pacta licita, quamuis praeter naturam ipsorum contractuum apposita, si loquantur tantum secundum conscientiam ex iure naturali, non hum. no. & scripto. Rursum etiam si huiusmodi pactum esset contra naturam societatis officij: videndum tamen est, an mutet, & transferat societatem in alium contractum iustum, & licitum. Sotus *libr. 6. de iustitia, qua. 6. art. 2. ad finem, & Nauarrus consil. 25. De vsur. num. 2. & 3.* videntur hoc pactum, vt iustum approbare, quia Titius dat Caio centum eà conditione, vt si intra sex menses obierit, ea vt sua Caius sibi retineat: ac proinde periculo suam pecuniam subicit, & ratione periculi potest lucrum exigere. Deinde perinde est ac si Titius ludo suam pecuniam exponeret, in quo posset eam perdere, & possit item ex ea tantumdem lucrari. In Germania quoque, Anglia, & aliis prouinciis consuetudo est, quae vnus, V. g. Titius, Caio dat centum eà conditione, vt si Titius intra duos annos Romam venerit, & saluus in patriam redierit, Caius reddat Titio centum, & viginti quatuor; sin minus, centum sibi Caius acquirat: quam consuetudinem Nauarrus *loco citato*, dicit esse licitam ab omni vsura, Titius dat Caio centum, non vt in omnem euentum totidem, & cum lucro restituat, sed periculo subicit: nam si Romam venerit, vel in patriam saluus, & incolumis non fuerit reuersus, Caius ea sibi lucratur: & quia Caius potest centum lucrari, obligat ad soluendum quatuor, & viginti vltra sortem principalem. Item vsu est receptum in Anglia, vt pater duos, vt tres filios impuberes praeter primogenitum habens, communitati, siue ciuitati det ducentos, vel trecentos aureos eà conditione, vt si illi filij vltra septennium vixerint, communitas, siue ciuitas in singulos annos debeat reddere centum, & duodecim, quod si filij intra septennium obierint, communitas, seu ciuitas sibi acquirat ducentos, siue trecentos aureos. Praeterea, communis est Doctorum sententia in *cap. Nanigan. de vsur.* approbati eam consuetudinem, quae quis Monasterio Religiosorum, vel Collegio Clericorum dat mille aureos, vel res totidem aureis estimatas, eà lege, vt dum vixerit, debeat Monasterium, vel Collegium certam pecuniam quantitatem ipsi quotannis soluere, & post eius obitum, omnia sibi habeat. Qui quidem contractus iustus, & licitus est ob incertum euentum, & tam diu potest viuere is, qui pecunias, vel bona sua dat, vt non solum accipiat totidem quot dedit aureos, sed & multo plures: Ergo etià propter dubium euentum, potest Titius fructum percipere ex centum, quae dat Caio, eo pacto, vt si intra Semestre moriatur, Caius ea vt sua habeat: tunc enim Titius non dat mutuo centum, quia mutuum in omnem euentum reperitur, & redditur: At Titius dat suo periculo centum, quae amittit, si inoritur.

Ego sanè numquam consilium darem, vt societates apposto tali pacto contrahantur: Si tamen contractae sint, haud facile secundum conscientiam condemnauerim, nec Caium, qui habet officium, si lucratus est sortem principalem ob mortem Titij, qui pecunias dedit, cogentem ad restituendum: nec Titium qui ad sex menses lucrum accepit, ad reddendum illud, siue ad computandum in sortem: quia probabiles sunt Doctorum opiniones in hac parte. At cum in iudicio res agitur, societates adiecto tali pacto contractae condemnantur, & merito, tum quia vsurae speciem habent; tum quia in fraudem legis, & Constitutionis Pontificiae videntur factae, quae eas manifestè prohibet.

Secundò quaeritur, An officium tantum valere iudicandum sit, quanti est emptum; an verò tantum, quanti vendi nunc potest, cum societas contrahitur? Respondeo, tantum

uale-

valere, quanti nunc vendi potest: nam pretia rerum variantur, & tantum æstimantur res, siue merces, quæ vendi queunt, non quanti emptæ sunt. *l. Præstaverim. ff. Ad legem Falcidiam.*

De tertia conditione, qua in societate officiorum requiritur.

CAPVT X.

TERTIA conditio est, vt socius, quem sibi adsciscit is qui habet officium, pecuniam numeratam coram notario, & restibus soluat.

Primo queritur, Quid sit dicendum in hoc casu: Caius, qui habet officium, emit à Titio merces centum aureis, quos non soluit, sed debet, nunc vero Titius cum ipso Caio societatem officij contrahit: & quia daturus erat centum aureos Caio in societatem, Caius totidem, quos ex emptione debebat, habet vt sibi solutos, an valeat huiusmodi societas, in qua Titius non numerat, & dat nunc centum aureos Caio, sed tantum, quos ipsi Caius debebat, vult, vt Caius habeat tamquam sibi in societatem datos? Quidam opinantur talem societatem nullius momenti esse, quia Titius nunc pecuniam numeratam non dat. Alij vero hanc approbant societatem, quia Titius anticipato dedit pecuniam, siquidem Caius, ex emptione sibi centum debebat, ergo petende est, ac si Titius nunc centum Caio numerasset.

Arbitror in primis eiusmodi societatem legitimè coiri & valere non posse, quamuis Titius numeret centum aureos, & det Caio ea conditione, vt statim ipsi restituat, & nihilominus sit contracta societas ad sex menses, perinde ac si nunc centum Caio dedisset, quoniam sit in fraudem legis, & Titius simulat, & sic centum aureos numerat, licet eos numeratos det Caio in societatem, & Caius eos statim restituit, vt soluat centum, quos antea debebat: etiam si Caius soluat, & extinguat debitum, quod reuera ante contraxerat: quia nihilominus Caius debitor est, nõ mercurium, quas emerat à Titio, sed pecuniam in societatem acceptam, & illico restitutam.

Quæres, An valeat societas, quam Titius, & Caius cœcunt ea conditione, vt centum aurei, quos Caius Titio debebat, ipse Caius habebat, vt sibi datos in societatem, etiam si Titius nunc centum aureos Caio non det? *Virginius de Societ. offic. num. 64. & seqq.* negat valere inter eos huiusmodi societatem, quia Titius non numerat pecuniam. Alij tamen affirmant legitimam esse societatem in foro cõscientiæ, quamuis in iudicio vim non habeat, cum numerata pecunia non sit. *Bart. in l. Si ex pretio. C. Si cert. per. & Dec. in l. certi conditio. §. ult. num. 2. ff. eod. tit.* docent, debitum ex vna causa in aliam posse conuerti, & tunc nihil esse simulatum, & fictum, quia id locum habeat ex vera causa prior, sed tutius est affirmare hoc neque in foro fori, neque poli valere, quia contractus est fictus, & simulatus, dum pecunia statim restituitur. *arg. l. Si quis ibi soluit. ff. de solut. & fit in fraudem Bullæ Sixti V. de Societ. edita 1586. ac Pij V. de censibus.*

Secundo queritur, An societas officij coiri possit, ita vt valeat, si non pecunia, sed res alia loco pecuniæ, aut pecunia æstimata in societatem detur? *Gabr. consil. 80.* respondet, societatem valere, quando res aliqua loco pecuniæ detur, præsertim si æstimata traditur, quod probat, quia omnia sunt licita, quæ non legimus specialiter constitutionibus esse prohibita. *l. Necnon. §. Quod eius. ff. Ex quibus causis maiores. & l. Ab ea parte. ff. de Probat. Castracian. de Societ. offic. cap. 7. num. 8.* negat dictam societatem valere, quia societates officiorum illicitæ sunt, vt is, qui officium emendum curat, satis pecuniæ habeat ad pretium integrum persoluendum. Verum quicquid sit de foro iudiciali, videtur in foro cõscientiæ prædicta societas valere: tum quia societas solo consensu contrahitur, *Instit. de obligat. ex con-*

sensu, in principio, & l. 2. de Actionibus, & obligati omnibus. in iuris: tum etiam, quia ex l. Si ex pretio. C. Si cert. per. & l. Singularia. ff. eod. tit. debitum in mutuum conuerti potest.

De quarta conditione, quam societas officij postulat.

CAPVT XI.

TITIVS dat centum in societatem Caio officium habenti, ea conditione, vt si intra sex menses Titius decesserit, Caius sibi ea centum lucretur, ita vt nihil restituere cogatur: & liberum est Titio intra quindecim, vel viginti dies alium, quem voluerit, nominare, cuius vitæ periculo apud Caium sint centum, quæ dedit, nimirum vt Caius ea tanquam sua retineat, si is, quem Titius nominauit, intra semestre moriatur.

Hæc conditio iusta est: nam ob periculum vitæ, cui Titius suas pecunias exponit, iure luctari potest sex intra semestre, vt lucrum ex centum, quæ conditio propria est huius societatis; nec enim in alijs societatibus tale pactum apponitur.

Primo queritur, Quid dicendum, quando Titius, antequam alium nominet, è vitis excedit, Caiusne tunc centum, quæ Titius dedit lucrabitur? *Castracianus de Societatibus, cap. 8. num. 11.* sentit, iure cõmuni Caium ea centum non sibi lucrifacere, sed vt pacti specialis, quia Titius, & Caius cœcunt societatem ea conditione, vt possit Titius nominare, quæ voluerit intra certos dies, cuius vitæ periculo pecunia sit: dum autem nõ nominat, pecunia sit eius vitæ periculo: sic enim in curia Romana passim societates officiorum contrahi consueverunt. Certè iure cõmuni id quod *Castracianus* dicit, verum est: nam etsi res, quam emis nomine alterius, nisi ille ratum habeat, tibi acquiratur in societate tamen, quæ contrahitur prædicto pacto, non lucratur, qui officium habet, pecunias, si is, qui dedit, antequam alium nominet, moriatur. Cæterum, quia passim pactum adijcitur, vt si obierit ante nominationem alterius, sibi pecunias acquirat is, qui habet officium: fit inde, vt eas lucretur: quod etiam locum habet, tamesi notarij culpa tale pactum fuerit prætermisum, quoniam socij contrahere societatem officij videntur, prout moris est: quæ moris autem, & consuetudinis sunt, intelligenda veniunt in contractibus, ea licet minimè exprimitur. Item id actum inter eos, qui contrahunt, esse dicitur, quod est solitum fieri. *l. Quod si nolit. §. Quia assistit. ff. de Edictio edict. & l. Si prius. §. Recte placuit. ff. de Aqua pluuiæ arcenda.*

Secundo queritur, An si notarius prædictum pactum omiserit, illud postea ex temporis intervallo possit adijcere? Hanc quæstionem tractat *Castracianus de Societatibus offic. eodem cap. 8. num. 14.* multa dicit, sed breuiter dicendum existimo: siue addat, siue non addat pactum, huiusmodi societas cõflata censetur, prout passim ceteri contrahere societatem officij consueverunt.

De quinta conditione ad societatem officij requisita.

CAPVT XII.

QUINTA conditio est, vt is qui habet officium, & pecunias in societatem accipit, eas restituere debeat in omnem euentum, si is, qui dedit, vixerit ad sex menses. Item debeat quoque soluere certam lucti partem, videlicet ad semestre.

Queritur iam, An hæc conditio cum æquitate, & iustitia sit coniuncta? Ratio dubitandi est, quia cum natura, & substantia societatis pugnat, vt is, qui pecunias accipit, eorum periculum subeat. Deinde contra societatem est, vt certam lucti partem soluere cogatur, cum lucrum societatis sit incertum, & dubium; potest enim plus, minusve